

20 let svobody: Mami, co je to komunismus?

24.listopadu 2009 Monika Tomášů

Klára se courá domů, jsou skoro čtyři hodiny odpoledne a ona jde teprve ze školy, vchází do rodinného domku, dveře jsou otevřené, máma bývá skoro vždy doma dříve než Klára. Klára, žákyně deváté třídy, ví, co teď bude následovat. Vejde do předsíně, zuje se, jde po schodech až do svého pokoje, odhodí tašku a jde do kuchyně.

„Ahoj.“

„Ahoj.“

Chvilí počká, jestli není něco důležitého k rozhovoru, ale místo toho jí jde vstříc obvyklá otázka. „Tak co ve škole?“ Následuje obvyklá odpověď. „Ale dobrý, nic novýho.“ „Dobry, dobry, dobry to je pořad, něco konkrétnějšího bys neměla?“ „Něco bylo, ale znáš to...“ „No a?“ „Měli jsme matiku, češtinu, bižuli, děják,...“ „Fajn, to máte každý úterý, když se ptám, co ve škole, myslím tím, jaké jsi dneska dostala známky, co jste probírali a tak. Chápeš?“ „Dobře, dobře, tak už se nerozčiluj... dneska se nic zvláštního nedělo, nepsali jsme žádnou písemku, jen jsme o dějáku probírali komunismus a o biologii jsme se dívali na dokument o krokodýlech... stačí?“

„Komunismus?“

„Jo, komunismus, co se tak divíš?“ „Nic, nic a co ses dozvěděla?“ Kláře se moc nechce mluvit o škole, ale raději bude mluvit o dějepisu, než by musela přiznat tu čtyřku z matematiky, a tak trochu neochotně vypráví a hrabe zápisky v tašce. „O čem, o komunismu? Ani nevím, nejdřív Hamáčkys, to jako Hamáčková, říkala něco o tom, že to byla jedna z nejhorsích dob naší historie, a pak četla nějaký definice, zdůrazňovala různý data a říkala, jak byla potlačována svoboda slova, shromažďování... tak už to mám,“ mezitím vyhrabala pomačkaný sešit „poslouchej, tohle jsme si napsali do sešitu: Komunismus je totalitní ideologie založená na společném vlastnictví. Typickým jevem komunismu je kolektivismus, a tak dále,“ Klára míhá očima po sešitě a vyslovuje podtrhané pojmy, „železná opona, rok 1948, perestrojka, pětiletka, perzekuce, 1968, beztržní společnost, 1989, ÚV KSČ.“ Když Klára skončí s výčtem pojmů, chystá se uložit sešit a považuje celý rozhovor za ukončený. Její máma se ale hned tak nenechá, „A dál?“ ptá se. „Co dál? Příští hodinu si pustíme dokument o Stalinovi... nebo o Leninovi? - Teď nevím, to je jedno. Napíšeme písemku a slohovku na příslušný téma - hotovo.“

„Hotovo? To ne, nejdůležitější je, jaký ty máš názor, jaký dojem na tebe komunismus udělal, proč bys nikdy nechtěla v podobném režimu žít?“ „Myslím, že to přeháníš, je to jen škola. Na písemku se naučím těch pár pojmů a letopočtů a je to.“ „A co ta slohovka, kterou budeš o komunismu muset napsat?“ „Tu stáhnu z internetu.“ „To se ti zdá dobrý?“ „Ne, ale nejjednodušší. Mimochodem, to, co dneska Hamáčková říkala, se mi nezdálo tak strašné. Sice člověk nemohl říct úplně všechno, co si myslel, ale copak to může udělat dnes? I dnes si kvůli svému názoru můžeme pěkně zavařit, i když to není tak očividné, jako to bylo dřív.“

„To je fakt, to jsou právě ty nedostatky demokracie, říká se, že demokracie je nejlepší z nejhorsích politických systémů, a tohle je právě jedna z jejích horsích vlastností. Musíš to brát pozitivně, dnes už tě alespoň nezavrou do vězení. Třeba Milada Horáková, v roce 1950 byla oběšena jako zrádkyně ČSSR za svoji politickou činnost, která se neslučovala s ideologií ÚV KSČ. Ta totiž byla jediná správná.“

„To jméno dneska Hamáčkys zmiňovala a taky, jak skončila, to je smutný, fakt smutný, taky říkala, jak byli věznění spisovatelé a jiní umělci, to si moc nedokážu představit, to neexistovala žádná

kultura?“ „Existovala, ale vystupovat mohli jen ti, kteří měli vyhovující kádrový profil a většinou museli být členy KSČ, byla to prostě plánovaná kultura, stejně jako existovalo plánované hospodářství, plánované pracovní umístěnky...“

„To mě právě zaujalo, dnes se mluví o vzrůstající nezaměstnanosti, dřív práci dostal každý, nebylo aspoň tohle dobrý?“ Klářina máma je trochu překvapená, co všechno její dcera neví, považovala tyto vědomosti za samozřejmost, ale trpělivě odpovídá. „Práci možná měl každý, ale to byla umělá zaměstnanost, počet pracovních míst se uměle doplňoval, aby bylo na první pohled co nejméně nezaměstnaných.“

„To všechno může být pravda, ale pokud byl komunismus tak špatný, proč se stále najde více než deset procent občanů, kteří je volí? Co je k tomu vede?“

„Za prvé podle slov současné KSČM jsou současní komunisté moderní politickou stranou, která nemá, kromě jména, nic společného s předlistopadovými praktikami... to se těžko hodnotí, dokud se KSČM nedostane k moci. Otázka je, jestli nám možné riziko stojí za test pravdivosti jejich slov.“

Ale zpátky, pravda je ta, že komunistický režim je výhodný pro lidi, kteří se orientují na snadné zabezpečení materiálních potřeb člověka a nehledají morální hodnoty svobody projevu, víry, politického přesvědčení. Pokud je postel, voda a chleba tvou nejvyšší hodnotou, potom si v komunismu nemáš na co stěžovat.“

„A když by mi to nestačilo?“

„Čeká tě trest.“

„Proč?“

„V tom je právě podstata totality, jen jeden názor je správný. Myslíš si něco jiného? Přizpůsob se a mlč, jiná možnost neexistuje.“

Kláře už jde z toho všeho hlava kolem, ještě si chce na facebooku potvrdit nové přátele. „Dobře, díky za vysvětlení.“ „Doufám, že ti svědomí nedá a tu esej napíšeš sama.“ „Jo. Jo, jasně,“ říká s předstíranou přesvědčivostí Klára, i když už teď ví, že to není pravda.

A co na to svědomí? „Svědomí - to je jen nějaká výsada politických vězňů,“ myslí si Klára. Nic nepochopila.

Vítězná práce literární soutěže CEVRO Institutu a Mezinárodního politologického ústavu na téma Dvacet let svobody aneb Demokracie není samozřejmost.